

Rozvoj regiónu Pomoravia

Rieka Morava spája život ľudí dvoch krajín. Potenciál, ktorý v sebe rieka ukrýva, je možné prospešne a trvalo udržateľne využiť. To je ambíciou rozvojového projektu

Predstavujeme vám projekt „Povodie rieky Moravy v dotyku s Trnavským samosprávnym krajom (Regionálna rozvojová štúdia územia pre potreby ďalších možností jeho využitia)“, ktorý je zaujímavý z hľadiska zadania, rozsahu záujmového územia a spôsobu práce riešiteľského tímu. Projekt sa zameriaval na implementáciu viacerých významných medzinárodných dohovorov a chárt – Novej aténskej charty, Agendy 21, Európskeho dohovoru o krajine, Aarhurského dohovoru a Európskej koncepcie priestorového plánovania.

Stratégia rozvoja postavená na revitalizácii rieky

Projekt bol spracovaný v rokoch 2007 – 2008 vďaka podpore z programu INTERREG III SR – ČR. Koordinátorom projektu bol Trnavský samosprávny kraj, zhotoviteľom Regionálna rozvojová agentúra v Skalici a hlavným riešiteľom firma Ateliér Dobručka, s. r. o., z Nitry. Riešenia projektu sa zúčastnili ďalšie organizácie, medzi ktoré patria Povodie Moravy, Spolok pre podporu Pomoravia, Vodní cesty, a. s., Praha, Baťův kanál, o. p. s., Prvá plavebná spoločnosť, s. r. o., Agentúra Dolná Morava, CHKO Záhorie, Slovenská ornitologická spoločnosť, 5 univerzít, 9 obcí v povodí rieky Morava a ďalší experti. Hlavným zámerom projektu bolo kriticky zhodnotiť stav územia Pomoravia v úseku od Skalice po sútok riek

tejto štúdie bol fakt, že projekt Trnavského samosprávneho kraja nadväzoval na projekt *Sociálno-ekonomická štúdia predĺženia Baťovho kanála o úsek Hodonín – sútok Morava/Dyje*, ktorý bol realizovaný Juhomoravským krajom v roku 2007. Prepojenie oboch týchto projektov malo veľký význam pre ucelenosť riešenia územia hraničnej rieky Morava z českej aj slovenskej strany. Štúdia obsahovala zhodnotenie už zrealizovaných aktivít a dopad týchto aktivít v okolitých regiónoch, čím podala obraz o východiskovej situácii pre projekt slovenskej strany. Štúdia poukázala na pozitívne aj negatívne stránky realizovaných opatrení, zhodnotila dosiahnuté zámery a ich prínos pre splavenie rieky Moravy, a tiež odporučila aktivity, ktoré bolo vhodné zahrnúť do projektu slovenskej strany na základe skúseností českej strany. Obraz o území na slovenskej strane rieky Morava podali *Prieskumy a rozbor*y, ktoré boli spracované paralelne s prvou štúdiou. Tvorili nutný základ pre spracovanie kvalitného návrhu stratégie rozvoja územia so všetkými potrebnými detailami. Prieskumy sa týkali katastrov obcí Skalica, Kátov, Holíč, Kopčany, Gbely, Brodské, Kúty, Sekule a Moravský sv. Ján. Analýzy boli robené s ohľadom na jednotlivé obce, ale tiež s ohľadom na užšie mikroregionálne vzťahy medzi obcami a celý región Pomoravia.

Morava a Dyje a následne navrhnuť stratégiu rozvoja tohto územia s dôrazom na revitalizáciu toku rieky Moravy pre účely rekreačnej plavby. Takto postavené zadanie bolo veľmi široké a zahŕňalo riešenie územia z uhlu pohľadu rozličných profesií. Preto aj samotné dielo pozostávalo z ôsmich štúdií spracovávaných postupne v priebehu približne jedného roka.

Čo bolo potrebné na zachovanie ucelenosti riešenia

Prvou etapou bola *Štúdia dopadu realizovaných opatrení*. Dôvodom spracovania

Analýzy jednotlivých obcí, široký riešiteľský tím

Druhá etapa projektu bola najobsiahlejšia z hľadiska spracovania štúdií, ale tiež najnáročnejšia z hľadiska koordinácie celého riešiteľského tímu. Jednotlivé štúdie museli byť spracované tak, aby podávali obraz o každej obci samostatne aj v kontexte regiónu, a aby boli napriek svojmu nezávislému spracovaniu navzájom koordinované a kompatibilné. Aby to bolo možné dosiahnuť, bol celý riešiteľský tím (cca 50 ľudí) rozdelený do menších skupín zložených vždy z viacerých profesií, ktoré riešili jednotlivé obce alebo tematickú oblasť, a ktoré boli koordinované na pravidelných týždenných stretnutiach. Celý riešiteľský tím sa počas druhej etapy stretol trikrát, cieľom stretnutí boli vzájomné prezentácie priebežných výsledkov práce a diskusia o ďalšom postupe.

Následnosť jednotlivých krokov

Cieľom *Technologickej štúdie* bolo zhodnotiť technické parametre a technickú infraštruktúru, ako aj inštitucionálny a legislatívny rámec technických aktivít v lokalite. Návrhová časť štúdie dávala obraz o lokalizácii a technickom riešení plavebných komôr, ako aj

Bývanie v blízkosti vodných plôch. Územné plánovanie zohráva rozhodujúcu úlohu pri dizajne vhodných plôch na bývanie či rekreáciu. Poznanie „správania sa“ krajiny je pre proces plánovania kľúčovým, závisí od neho vhodné či nevhodné využívanie územia

lokalizácii prístavov a prístavísk. *Priestorová štúdia* obsahovala priestorovú analýzu najdôležitejších činiteľov v oblasti rozvoja cestovného ruchu pre oblasť rieky Moravy, najdôležitejšie limity rozvoja územia, dostupnosť vytypovaného miesta pre prístav či prístavisko, jeho optimálne postavenie k obci, možnosť riešenia technickej infraštruktúry, dostupnosť obce pre turistov a pod. Zároveň bolo potrebné sledovať vybavenosť obcí, možnosť využitia služieb a turistických atrakcií pre turistov.

Tretou štúdiou bola *Ekologicko-environmentálna štúdia*, ktorej hlavný prínos bol v zabezpečení ochrany krajiny, tvorby krajiny a využitia rieky Morava, ktorá preteká územiami so špeciálnym režimom. Tento fakt bolo potrebné zdôrazniť pri rozvoji územia ako limitujúci prvok v kontexte rozvoja turizmu v regióne. Zároveň však bolo potrebné prijať i také návrhy, ktoré by umožnili rozvoj cestovného ruchu. Tieto štúdie by nemali zmysel, pokiaľ by neprinášali ekonomické výsledky pre rozvoj celého regiónu. Cieľom *Ekonomickej štúdie* bolo hodnotenie ekonomických dopadov navrhovaného projektu z hľadiska najvýznamnejších investícií

Hladina zrkadlí pokoj. Voda v krajine má neomysliteľnú úlohu. Len jej správne pochopenie a manažment prináša úžitok oproti ničivým následkom povodí, ak je štruktúra krajiny v okolí riek narušená

a prínosov. Je však potrebné uvedomiť si, že v štádiu riešenia štúdií bol možný iba základný náčrt možných a odporúčaných aktivít, nie však ich prepočet vo forme podnikateľského plánu. Tieto prepočty sú už súčasťou inej miery podrobnosti rozvoja územia. Poslednou v tejto etape bola *Marketingová štúdia*. Obsahovala segmentáciu cieľových skupín projektu a marketingovú stratégiu ich následného oslovenia. Zhodnotila možnosti využitia vybraných marketingových nástrojov pre dosahovanie dlhodobých efektov z propagácie regiónu.

Finálny produkt

V poslednej etape projektu bola spracovaná *Štúdia regionálneho rozvoja*. Išlo o finálny výstup projektu, ktorý zahŕňal najdôležitejšie závery všetkých predchádzajúcich štúdií tak, aby tvorili ucelené dielo komplexného rozvoja daného územia. Významnou súčasťou štúdie bol návrh modelu inštitucionálno-manažérskeho

zabezpečenia realizácie projektu v budúcnosti. Štúdiu môžeme označiť za víziu vybudovania systému prístavov a technických prvkov potrebných k fungovaniu rekreačnej plavby na rieke Morave, pričom vymedzuje potreby vybudovania technickej, ľudskej aj organizačnej infraštruktúry na zabezpečenie fungovania plavby a načrtáva aktivity obyvateľov regiónu v súvislosti s cestovným ruchom. Na túto štúdiu budú v budúcnosti nadväzovať ďalšie projekty riešiace podrobnosti tejto štúdie.

Čo sa dostalo do praxe

V súčasnosti je realizácia nadväzujúcich projektov pozastavená z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Slovenská republika totiž nemá vo svojich prioritách rozvoj vodnej dopravy nákladnej či rekreačnej. Napriek uvedenej skutočnosti má tento projekt niekoľko významných prínosov. Predložené dielo vytvára podklad pre kvalifikovaný rozhodovací proces

v rámci regiónu aj jednotlivých zapojených obcí, ako aj východisko pre tvorbu následných koncepčných či vykonávacích dokumentov. Pri spracovaní projektu bol uplatnený prístup založený na koncepcnosti, interdisciplinarite a kontinuite rozhodovania. Takýto prístup k tvorbe a využitiu krajiny nie je bežný, hoci teoreticky je už dlhodobo preferovaný odborníkmi zo zahraničia i Slovenska. Spracované dielo by sa tak mohlo stať inšpiratívnym i pre ďalšie regióny Slovenska.

Článok vznikol vďaka spolupráci projektov INTERREG III SR-ČR *Povodie rieky Moravy v dotyku s Trnavským samosprávnym krajom*, APVT-20-032104 *Metodika tvorby strategického rozvojového plánu obce*, *Vízia rozvoja plôch zelene v Skalici v kontexte strategického rozvoja mesta*.

Anna Dobrucká, Lucia Dobrucká,

Ateliér záhradnej a krajinnnej tvorby Nitra, ado@gmail.com

Foto: archiv autoriek

Predstavujeme vám Združenie urbanistov a územných plánovačov

„Cieľom urbanizmu sa nesmie stať „odmeštenie“, ale poľudštenie existujúcich predstáv o meste.“ (Brath, 2001)

Združenie urbanistov a územných plánovačov Slovenska (ZUUPS) je organizačnou zložkou Spolku architektov Slovenska (SAS). Združenie je nezávislá, dobrovoľná, interdisciplinárna organizácia odborníkov podieľajúcich sa na rozvoji kultúry, vedy, výskumu, vzdelávania, koncepčných a projektových činností, riadenia a výkonných činností v oblasti urbanizmu, územného plánovania a usporiadania krajiny, rozvoja ľudských sídiel, ich priestorových a funkčných štruktúr.

ZUUPS si stanovilo za cieľ ovplyvňovať kvalitu urbanistických koncepcií, ktoré by sa následne mali premietiť do nástrojov územného plánovania a prostredníctvom nich vytvárať podmienky pre ľudské konanie na území republiky tak, aby smerovali k optimálnemu vývoju sídelných štruktúr, harmonickému usporiadaniu územia, ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva a k obnove ekologickej rovnováhy. Snahou aktívnych členov ZUUPS je zamerať sa na rehabilitáciu a účinné uplatnenie urbanizmu a územného plánovania v kontexte celkového územného rozvoja spoločnosti ovplyvňovaním tvorby dlhodobej stratégie rozvoja sociálno-ekonomických, ekologických a urbanistických štruktúr.

ZUUPS si už pri svojom vzniku v roku 1992 stanovilo základné princípy svojho pôsobenia – interdisciplinárne myslenie, spolupráca, rozvoj nových smerov urbanizmu a územného plánovania. ZUUPS na pôde Spolku architektov Slovenska našlo pochopenie možno aj preto, že SAS združuje viacero profesijné či odborne zameraných združení, takže široká platforma na odbornú diskusiu je SAS vlastná už od založenia.

ZUUPS spolupracuje, alebo sa snaží spolupracovať s MVR SR, so Slovenskou komorou architektov, Slovenským zväzom stavebných inžinierov, Slovenskou komorou stavebných inžinierov a Združením miest a obcí Slovenska. Po určitej prestávke ZUUPS opätovne nadviazalo užšiu spoluprácu s Asociáciou pre urbanizmus a územné plánovanie Českej republiky. Vo vzťahu k štátnym orgánom a inštitúciám, k štátnej správe a miestnej samospráve plní funkciu odborného zázemia, prípadne konzultanta. Na pôde ZUUPS sa stretávajú najmä architekti – urbanisti z praxe, akademickej pôdy, ale aj štátnych inštitúcií, dopravní inžinieri, stavební inžinieri, krajinní ar-

chitekti a pod. Občas máme možnosť privítať i zahraničnú návštevu (Anglicko, ČR).

Členom ZUUPS nie je ľahostajná situácia v súčasnom urbanizačnom procese, preto sa pokúšame komunikovať so širšou zainteresovanou verejnosťou a prípadné problémy riešiť, či riešenia aspoň naznačovať. Na pôde SAS i mimo nej prebiehajú verejné diskusie, napr. k téme investičného procesu, inštitucionalizácie urbanistického a architektonického riadenia rozvoja miest, koordinácie a zodpovednosti jednak spracovateľov urbanistických diel,

Zaujímavé i experimentálne diela vznikajú na základe spolupráce, v tomto prípade ide o moderný urbanizmus, high architektúru a experimentálne uplatnenie zelene (Paríž), foto: A. Dobrucká

ale tiež ich realizátorov a pod. Členovia ZUUPS sa angažovali v otázkach opätovného zriadenia vedeckovýskumnej bázy v oblasti urbanizmu a v súčasnosti udržiavajú kontakty s novým URBION-om. V rámci spolupráce s MŽP SR bol členom ZUUPS na pôde SAS predstavený Európsky dohovor o krajine a ako príklad jeho implementácie tiež rozvoj mesta Skalica. Z ďalších zaujímavých prednášok možno spomenúť napr. prednášku o Batových mestách, s pred-

náškou o mestách za hradbami sa prezentoval Trenčín, prednáškou o tvorbe informačného systému o území sa prezentoval portál www.uzemneplany.sk a pod. Na pôde ZUUPS sa vedú diskusie o strategickom rozvoji miest, priestorovom plánovaní, o dopravnom kolapse miest, nových trendoch a pod.

Urbanizácia je úšasný, tvorivý proces, ktorého plody či omyly budú zdieľať ďalšie generácie. Snahou celej spoločnosti by malo byť práve vyhnúť sa omylom, ktoré by mohli veľmi zneprijať život budúcim generáciám. Z tohto pohľadu by sa k procesu urbanizácie a suburbanizácie malo pristupovať s oveľa väčšou vážnosťou, zodpovednosťou a rešpektom. Združenie urbanistov a územných plánovačov ponúka dialóg profesií, hľadanie postupov, princípov, riešení pre tvorbu kvalitného životného prostredia s vedomím, že každá profesia je v procese urbanizácie prínosom a má svoje miesto. Práve takáto interdisciplinárna rozprava môže viesť k tvorbe nových princípov, postupov, k novej legislatíve, k trvalo udržateľnému rozvoju, k naplneniu cieľov Novej aténskej charty, Agendy 21, Dohovoru o biodiverzite, Európskeho dohovoru o krajine, a mnohých ďalších deklarácií, chart a vízií. Naozaj by sa už nemali ďalej vytvárať urbanizované priestory šedivé, anony, len na základe ekonomických kritérií, bez kontextu a radosti, bez ohľadu na potreby človeka, bez akceptovania podmienok prírodných, kultúrnych i sociálnych.

ZUUPS v spolupráci s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR a Združením miest a obcí Slovenska pripravuje seminár na tému Regulačné nástroje, ktorá sa uskutoční 16. 4. 2009 v priestoroch Ústavu vzdelávania v stavebníctve, Bárdošova ul. č. 33, Bratislava. Diskusia bude zameraná na princípy, zásady výstavby, regulatívy a limity vo výstavbe a pod. Tento seminár je pokračovaním odborných diskusií, ktoré boli realizované v rokoch 2007 a 2008. Týmto seminárom chce ZUUPS potvrdiť, že odborná spoločnosť má záujem o veci verejné a že nám záleží na našej budúcnosti. Kvalitný život v kvalitnom prostredí so zodpovedným rozhodovaním pri stanovených dlhodobých cieľoch, ktoré budú kontinuálne realizované politickým vedením miest a obcí, je vízia, ktorú by sme sa mali snažiť dosiahnuť. Platforma ZUUPS je otvorená pre nových členov, ktorí majú chuť diskutovať a tvoriť lepší svet.

Ing. Anna Dobrucká, predseda Združenia urbanistov a územných plánovačov Slovenska

Spolok architektov Slovenska, Bratislava, sas@euroweb.sk

